

**Tampereen Hervantaan suunnitellun raitiotievarikon
asemakaava- ja asemakaavamuutosalueen 8600
liito-oravatilanne keväällä 2015**

**Tampereen Kaupunki
Kaupunkiympäristön kehittäminen
Maankäytön suunnittelu
Kari Korte, 8.6.2015**

Sisältö

1. Selvitysalueesta	1
2. Liito-oravasta	1
3. Vanhan kaava-alueen liito-oravatilanne	2
3.1. Vanhan kaava-alueen ja sen lähiympäristön pesinnöistä ja yksilömääristä .	2
3.2. Selvitysalueen kulkuyhteyksistä	3
4. Johtopäätelmät	3

Liite 1. Hervannan raitiotievarikon vanha kaava-alue, liito-oravan selvitysalue, liito-oravahavainnot

1. Selvitysalueesta

Kesäkuun alussa 2015 tämän selvityksen kohteena olevaan kaava-alueeseen liitettiin vielä Kauhakorvenkadun pohjoispuolelta kaavan nro 6226 korttelit 2 ja 9 sekä Kytömaanpuisto. **Tässä selvityksessä vanhalla kaava-alueella tarkoitetaan laajentamista edeltävää kaava-aluetta.**

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt raitiotiesuunnitelman 16.6.2014. Kehitysvaihe päättyy vuoden 2016 aikana, jolloin tehdään päätös rakentamisvaiheesta. Suunnitelmien mukaan raitiotien varikkoalue sijoitettaisiin Kauhakorvenkadun ja Hervannantien risteyksen kaakkoispuolelle, myötäillen Kauhakorvenkatua (**Liite 1**). Alueelle on vireillä asemakaava ja asemakaavan muutos numero 8600. Asemakaavan muutos koskee kortteleita 6202 ja 7404 sekä Etuhaanpuiston aluetta. Uusi asemakaava koskee Messukylän tilan Rnro 5:77 osaa sekä Hallilan kylän tilan Rnro 5:31 osaa. Lähes koko vanha kaava-alue on 12.12.2000 vahvistuneessa kantakaupungin yleiskaavassa osoitettu tuotantovaltaisen yritystoiminnan alueeksi (T-3), keskiosalla aluetta halkoo virkistykseksi varattu viherkäytävä pohjoiseen, merkinnällä VLL.

Vanha kaava-alue ulottuu Hervannantieltä aina Niittyhaankadulle asti ja tällä välillä noin 180 – 200 metrin etäisyydelle Kauhakorvenkadusta. Länsiosassa vanha kaava-alue on 400 metrin matkalla Hervannantien varrella. Eteläpuolella vanha kaava-alue rajautuu kortteliin nro 6203 ja asemakaavoittamattomaan metsään. Pinta-alaa alueella on 14,3 ha (kaava-alueen laajentamisen jälkeen 26 ha) ja se on rakentamaton. Sitä halkoo alueen keskivaiheilla Tauskonoja, jonka itäpuolella maa-alasta on noin puolet peltona. Länsiosa alueesta on melko jyrkkäpiirteistä, kalliota ja kosteita painanteita sekä vanhahkoa kuusihaapa-sekametsää. Korkeuseroa alueen sisällä muodostuu peräti 24 metriä.

Tähän selvitykseen on koottu havaintoja liito-oravasta useilta vuosilta. Vuonna 2014 liito-oravatilannetta selvitettiin vanhalta kaava-alueelta ja vuonna 2015 laajemmalla selvitysalueelta. Selvityksissä etsittiin merkkejä liito-oravan elämisestä ja liikkumisesta etsimällä sen jättämiä ulostepapanoita puitten (pääasiassa kuusten ja haapojen) tyviltä. Selvityksissä keskityttiin myös etsimään liito-oravan käyttämiä ja potentiaalisia pesäpaikkoja; kolopuita, risupesiä ja sopivia pönttöjä. Lisäksi jätöshavaintojen ja puuston perusteella arvioitiin lajin käyttämiä ja mahdollisia kulkuyhteyksiä. Havaintojen teko keskitettiin kevät aikaan, jolloin liito-orava on aktiivisimmillaan ja jätökset parhaiten havaittavissa. Liitteessä 1 on esitetty tilanne alueella kevääseen 2015 mennessä.

2. Liito-oravasta

Liito-orava (*Pteromys volans*) on vaarantunut uhanalainen, EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV(a) laji, jota koskevat luonnonsuojelulain 39 §:n rauhoitussäännökset ja 49 §:n, 1. momentin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiskielto. Lisäksi se on Suomen erityisvastuulaji.

Liito-oravan kannalta ongelmallisinta on sopivien kolopuiden vähyys, metsien pirstaloituminen ja aukottuminen. Liito-oravan mieluisinta elinympäristöä ovat järeähköä kuusta kasvavat lehtisekametsät, joissa kuusen osuus on 30-40 %. Erityisessä suosiossa ovat haapaa kasvavat metsiköt. Haapa on liito-oravan tärkein ravintopuu ja todennäköisin pesäkolon paikka. Ravinnoksi kelpaavat myös koivu ja raita. Otollisia elinympäristöjä liito-

oravalle ovat myös järeät kuusikot, joiden reunamilla kasvaa paremmin ravinnoksi kelpaavaa lehtipuuta.

Pohdittaessa lajin elinmahdollisuuksia tietyllä alueella olisi otettava huomioon biotoopiltaan sille soveliaat alueet kulkuväylineen mahdollisimman ehyenä kokonaisuutena (pesäkolot, kulkureitit, ravintometsät ja –puusto ja levähdyspaikat), jotta populaation eri yksilöt elinympäristöineen eivät joutuisi liian eristyksiin muista ja poikasilla olisi mahdollisuus lähteä etsimään omia asuinsijojaan. Metsäisten alueiden yhtenäisyys on siis tärkeää liito-oravan populaation säilymisen kannalta. 50-60 metriä leveät aukeat ovat lajin kulkemisen kannalta lähes esteitä ja maassa liikkueessa se on kömpelö.

3. Vanhan kaava-alueen liito-oravatilanne

Vanhan kaava-alueen liito-oravatilanne inventoitiin vuoden 2014 keväällä. Tällöin alueen itäpäästä, pellon ja Santenin tehtaan välisestä metsiköstä (Etuhaanpuisto) löytyi useita kolopuita ja liito-oravan jätöstä eli liito-orava pesi tällöin alueella. Myös vanhan kaava-alueen länsipäästä löytyi liito-oravan jätöstä muutaman papanan verran, mutta ei kuitenkaan siellä olevien kolohaapojen tyveltä tai pönttöjen alta. Aiemmin Etuhaanpuiston alueen liito-oravat on inventoitu vuosina 2004 ja 2006. Santenin tontilta ja osin sen länsipuolelta inventointia on tehty edellisten lisäksi myös vuonna 2007. Tältä osin havaintoja on saatu vuosina 2004 ja 2007. Vanhan kaava-alueen länsipäästä on liito-oravista satunnaisia havaintoja vuodelta 1997, mutta ei vuosilta 1999 ja 2000, jolloin kohteella on myös käyty. Tätä osaa alueesta on tarkasteltu myös vuosina 2003, 2004, 2006, 2007 ja 2014.

Vuoden 2015 keväällä liito-oravatilanne inventoitiin laajemmalla alueella (käytetään nimitystä ”selvitysalue”) kuin vuonna 2014. Tällöin liito-oravasta ei saatu havaintoja koko vanhalta kaava-alueelta eikä koko Santenin tehtaan ympäristöstä (Hervannantien, Kauhakorvenkadun, Niittyhaankadun ja Santenin eteläpuolisen metsätien välinen alue). Sen sijaan liito-oravan jätöstä löytyi nyt Kauhakorvenkadun pohjoispuolelta niin, että todettua pesintää on heti Kauhakorvenkadun pohjoispuolella olevan kukkulan rinteillä. Todennäköistä ja mahdollista pesintää löytyi edelleen pohjoisempaa, ennen voimalinjaa olevalta Kauhakorven alueelta. Pesintää todennettiin myös ns. Senaattikiinteistön tontilta, Hermiankadun Hervannantien risteyksen luoteispuolelta, jossa liito-oravan jätöstä löytyi risupesäkuusen ja kolohaavan tyveltä. Aiemmin alueelta on todennäköistä pesintää vuodelta 2001. Tätä ennen lajista on havaintoja risteyksen luoteispuolelta myös vuosilta 1993 – 2000 ja 2003. Muita jätöshavaintoja saatiin Hermiankadun eteläpuolelta sekä Houkanojan varrelta. Hermiankadun eteläpuoliset havainnot liittynevät lajin liikehdintään kadun pohjoispuoliselta pesintäpaikalta hermiankadun yli ja Houkanojan varren havainnot osoittavat liito-oravan käyttävän ojan vartta kulkuyhteytenään.

3.1. Vanhan kaava-alueen ja sen lähiympäristön pesinnöistä ja yksilömääristä

Vuosien mittaan saatujen havaintojen perusteella näyttää siltä, että Santenin ympäristössä pesintä keskittyy aivan tehtaan liepeille, Etuhaanpuistoon, Santenin tontille sen pohjois- ja länsipuolella, Santenin tontin rajan tuntumaan sen länsi-, etelä- ja kaakkoispuolelle. Lähialueen pesintää esiintyy myös Hervannantien länsipuolella, Senaattikiinteistöjen

tontilla. Arvion mukaan aivan Santenin tehtaan ympärillä sopii useimpina vuosina pesimään kaksi liito-oravanaarasta, parhaimpina vuosina jopa kolme, mutta vanhalle kaava-alueelle todennäköisesti vain yksi naaras. Santenin alue kuuluu aina pohjoisessa olevalle voimalinjalle asti biotooppi- ja elinympäristökokonaisuuteen, jossa pesinee tavallisesti ehkä neljä, parhaimpina vuosina jopa 6 naarasta. Lähitienoolla Ruskon alue kaakossa, on yhden naaraan elinympäristö. Seuraavat esiintymät ovat pohjoisen suunnalla Selkämäellä ja etelässä, Hervantajärven metsissä.

3.2. Selvitysalueen kulkuyhteyksistä

Havaintojen mukaan liito-orava ylittää Hervannantien Senaattikiinteistön tontille todennäköisesti Hermiankadun ja Kauhakorvenkadun välisellä osuudella, jolta kohtaa tien länsipuolelta löytyi keväällä 2015 liito-oravan jätöstä, tien varrelle sijoittuvan kuusimetsikön kummastakin päästä. Havainnot saattavat olla myös viitteenä kulkuyhteydestä pohjoisen suuntaan, kohti Selkämäenpuiston pesintäpaikkaa. Hermiankadun pohjoispuolella olevalta Senaattikiinteistön tontin pesintäpaikalta on teoriassa kulkuyhteyksimahdollisuus etelään, ja edelleen Näyttämöpuiston kautta Hervannantielle, joka muodostaakin sitten lähes esteen siirtymiselle tien itäpuolelle. Tämä yhteys olisi kuitenkin hyvä saada toimimaan; se verkostoi Senaattikiinteistön pesintäpaikan tukevammin muuhun liito-oravaverkostoon.

Paikoin kulkuyhteydet ovat melko heikkojen puustoisten vyöhykkeiden varassa. Näin mm. Etuhaanpuistosta pohjoiseen oleva yhteys, joka muodostuu Niittyhaankadun varrelle kasvaneesta nuoresta, kapeasta puukäytävästä ja Kauhakorvenkadun katupuuistutuksista. Mahdollista on myös se, että liito-orava käyttää Etuhaanpuiston vieressä olevan pellon metsäsaarekkeita, Kauhakorvenkadun pohjoispuolella, siirtyessään kohti Kytömaanpuiston aluetta. Kytömaanpuistosta on tällä hetkellä hyvä kulkuyhteys edelleen pohjoiseen, kohti Selkämäkeä. Yhteys Etuhaanpuistosta etelään tapahtuu myös aika hentoa, pääasiassa haapaa kasvavaa, suurimmaksi osaksi Santenin tehtaan tontilla olevaa, kapeaa puustokäytävää pitkin.

4. Johtopäätelmät

Kevät 2015 oli sikäli liito-oravien suhteen erikoinen, että koko vuonna 2014 inventoitu alue on "tyhjentynyt", tai ainakaan sieltä ei onnistuttu saamaan havaintoa lajista. Todennäköisesti laji kuitenkin liikkuu alueella, kun kuitenkin Senaattikiinteistön tontti on asutettu. Alueen tyhjentymiseen saattaa olla syynä siellä eläneiden yksilöiden kuoleminen. Tällöin alueelle on jäänyt tyhjilleen elinympäristöjä. Ne saattavat täyttyä tämän vuoden lisääntymiskautena. Muuta järkevää syytä alueen tyhjentymiseen on vaikea löytää, alue ja lähiympäristö ei ole vuodessa juurikaan muuttunut. Lähimmät metsäisillä alueilla tapahtuneet muutokset ovat Ruskon kaakkois-osissa, Huppionmäen ja Lintuhytin alueilla sekä Ruskontien jatkon alueella. Aiempien vuosien havaintojen perusteella Hervannantien, Kauhakorvenkadun ja Santen Oy:n rajaamalla alueella liito-oravan ydinalueita on ollut Etuhaanpuistossa, Santen Oy:n lounais- ja eteläpuolella, ja merkittävänä pohjois-eteläsuuntainen kulkuyhteys on sijoittunut vanhan kaava-alueen itäpäähän. Näiltä osin tämän vuoden selvitys ei tuonut lisävalaistusta vanhan kaava-alueen tilanteeseen.